

Översyn av gränssnittet mellan Vårdval audionommottagning och Öron- näsa- halsmottagningar på sjukhus

Susanna Stenevi Lundgren

Hälsa- och sjukvårdsstrateg

1 Bakgrund.....	3
2 Syfte	3
3 Hörselrehabilitering	3
4 Avtal, remisskriterier och gränssnitt	4
4.1 Vårdval audionommottagning	4
4.2 Audiologimottagningar	4
4.3 Hörselenheten vuxna.....	4
5 Tillgänglighet.....	5
5.1 Vårdval audionommottagning	5
5.2 Audiologimottagningar/Öron- näsa- hals.....	5
5.3 Hörselenheten vuxna.....	6
6. Sammanfattning	6
7. Förslag.....	6

1 BAKGRUND

Hörselvård och hörselrehabilitering i Skåne bedrevs före 2004 vid Öron-Näsa-Hals (ÖNH) verksamheter i specialistvård. Efter politiskt beslut om nivåstrukturering delades området upp och ca hälften av de verksamma audionomerna fick sin anställning inom habilitering. Hörselrehabilitering av vuxna utan behov av öronläkare bedrevs på habiliteringens hörcentraler och hörselrehabilitering utvecklades till att definieras som grundläggande respektive utvidgad hörselrehabilitering, se förklaring nedan. Vuxna med samtidigt behov av öronläkare samt barn togs fortsatt emot av audionom vid ÖNH-verksamheter på sjukhus. Genom ett politiskt beslut infördes vårdval audionommottagning 2008 med avtalsförvaltning inom habiliteringen. Ett auktorisationskansli startades för att hantera frågor om avtal och gränssnitt inom vårdvalet samt hjälpmedelsregler och frågor om hjälpmedelsavtal i samarbete med Hjälpmedelsverksamheten. Idag hanteras endast avtalsförvaltning av denna funktion. Sedan 2008 bedrivs hörselrehabilitering inom tre olika typer av verksamhet, vilka idag återfinns inom olika delar av Region Skånes organisation;

- Vårdval audionommottagning - avtalsförvaltning inom Psykiatri-, habilitering- och hjälpmedelsnämnden
- Audiologimottagning på sjukhus - Hälso och sjukvårdsnämnden
- Hörselenheten vuxna - Psykiatri-, habilitering- och hjälpmedelsnämnden

2 SYFTE

Syftet med rapporten är att redovisa översynen av gränssnittet mellan Vårdval audionommottagning och öron, näsa, halsmottagningar på sjukhus.

3 HÖRSELREHABILITERING

Grundläggande hörselrehabilitering omfattar rehabiliteringsinsatser som endast kräver audionomkompetens vid utförande. Insatserna är såväl tekniska, pedagogiska, rådgivande som stödjande. Grundläggande hörselrehabilitering innefattar utredning, kartläggning av behov, insatser utifrån *upprättad plan*, uppföljning samt service och justering av hjälpmedel. I patientens *upprättade plan* ingår: information, utprovning och anpassning av hörapparat och eventuellt komplettering med andra hörseltekniska hjälpmedel enligt Hjälpmedelsguiden Skåne¹.

Utvidgad hörselrehabilitering omfattar rehabiliteringsinsatser som oftast spänner över längre tid och som kan ske på såväl individ- som gruppnivå. Insatser såsom utredning, behandling och uppföljning ges i team av mer än en yrkeskategori. Exempel på yrkeskategorier är audionom, hörselpedagog, kurator, öronläkare, psykolog, logoped och fysioterapeut/sjukgymnast. Utvidgad hörselrehabilitering rekommenderas patient vars funktionsnedsättning bedöms ha en betydande påverkan i dennes aktivitet och delaktighet i vardagen. Vid utvidgad rehabilitering ingår även utredning, kartläggning av behov, information, utprovning och anpassning av hörapparat och eventuellt komplettering med andra hörseltekniska hjälpmedel samt uppföljning och service och justering av hjälpmedel.

¹ <https://hjalpmedelsguiden.skane.se/>

4 AVTAL, REMISSKRITERIER OCH GRÄNSSNITT

4.1 Vårdval audionommottagning

Vårdval audionommottagning bedrivs inom Vårdval Skåne och regleras via förfrågningsunderlag och avtal: *Audionommottagning – grundläggande hörselrehabilitering för vuxna*². Uppdraget omfattar personer 20 år och äldre som upplever en hörselnedsättning av icke tillfällig karaktär i behov av grundläggande hörselrehabilitering, som är folkbokförda i Skåne eller regioner enligt villkor i Riksavtalet för utomlänsvård samt Hjälpmedel Skånes anvisningar.

4.2 Audiologimottagningar

Audiologimottagningar med audionomkompetens finns i Region Skåne inom VE öron, näsa, hals på Skånes universitetssjukhus Lund, lasarettet i Ystad, Centralsjukhuset i Kristianstad, Helsingborgs lasarett och Ängelholms sjukhus. Trelleborgs lasarett köper audionomtjänst av privat företag. Målgruppen innefattar:

- Barn och ungdomar till och med 19 år som är i behov av medicinsk öron- eller hörseldiagnostik och behandling i alla former inklusive teknisk habilitering enligt gällande hjälpmedelsregler för Region Skåne. Samarbete sker med Hörselenheten barn och ungdom alternativt Dövblindenheten, om barnet även har en synnedsättning.
- Personer 20 år och äldre i behov av grundläggande hörselrehabilitering där det **samtidigt** förekommer öronsjukdom i hörselgång, trumhinna och/eller mellanöra.
- Vuxna personer med intellektuellt funktionshinder av den grad att anpassad diagnostik krävs pga bristande medverkan tex ABR, lekaudiometri.
- Personer i behov av utredning och eventuellt medicinsk behandling av tinnitus. Hörselrehabilitering sker på Hörselenheten om patienten inte behöver sjukvårdens audionomers specifika kompetens av medicinska skäl.
- Personer i alla åldrar i behov av Cochleaimplantat eller benförankrad hörapparat (utredning, operation, hjälpmedel etc.).

4.3 Hörselenheten vuxna

För hörselenheten vuxna finns remisskriterier³ framtagna. Uppdraget omfattar personer som fyllt 18 år som har hörselnedsättning, tinnitus grad II-III och/eller ljudkänslighet och har behov av utvidgad hörselrehabilitering.

Gränssnittet mellan vårdval audionommottagning och de övriga verksamheterna beskrivs i förfrågningsunderlaget för vårdvalet² och i de fall det finns remisskriterier för övriga verksamheter. Därtill kommer hjälpmedelsregler⁴ som reglerar vilka kriterier som ska vara uppfyllda för att patienten

² <https://vardgivare.skane.se/siteassets/4.-uppdrag-och-avtal/lov-lol-lof/ackreditering---fillistning/forfragningsunderlag--horsel-2020.pdf>

³ <https://vardgivare.skane.se/varldriktlinjer/habilitering/regionala-varldprogram-och-rutiner/remisskriterier/remisskriterier-horselenheten-vuxna/>

⁴ <https://vardgivare.skane.se/varldriktlinjer/hjalpmedel/anvisningar-sortiment/horselnedsattning-dovhet/#97433>

ska kunna få hörselhjälpmedel av Region Skåne. Förfrågningsunderlaget togs fram i samband med att vårdvalet infördes 2008 och har sedan dess utvecklats och uppdaterats. Under samma tid har ett arbete pågått med ett internt gränsdragningsdokument för att gränssnittet mellan samtliga parter ska vara tydligt för alla involverade. Arbetsgruppen har bestått av representanter för audiologimottagningar och funktionen för avtalsförvaltning samt för Hörselenheten vuxna. Dokumentet har varit under bearbetning under en längre tid och har inte förankrats i Region Skåne på en övergripande nivå.

5 TILLGÄNGLIGHET

5.1 Vårdval audionommottagning

Cirka 90 % av vuxna patienter i behov av hörselrehabilitering finns idag inom vårdvalet och resterande är fördelade mellan audiologisk mottagning/öron- näsa- halsmottagning och Hörselenheten vuxna. Väntetid till audionommottagning inom vårdvalet uppges vara mellan 1-8 veckor⁵ och majoriteten av mottagningarna har ledig kapacitet. Antalet bedömningsbesök respektive genomförda hörselrehabiliteringar (inkluderar ca 2-3 besök) hos audionom inom vårdval audionommottagning under 2017-2019 presenteras i tabell 1. Ett bedömningsbesök kan resultera i remiss till annan vårdgivare, ingen åtgärd eller grundläggande hörselrehabilitering.

Tabell 1. Antal registrerade bedömningsbesök respektive genomförda hörselrehabiliteringar (inkluderar ca 2-3 besök) hos audionom inom Vårdval audionommottagning under åren 2017-2019. Samtliga patienter är 20 år och äldre och utreds eller behandlas inom ramen för uppdraget, grundläggande hörselrehabilitering.

Audionommottagningar inom vårdval			
Antal bedömningsbesök resp. hörselrehabiliteringar	2017	2018	2019
Bedömningsbesök	17 644	16 553	17 925
Hörselrehabilitering	11 117	11 813	13 266

5.2 Audiologimottagningar/Öron- näsa- hals

Tillgängligheten till besök hos audionom vid audiologimottagningar är god och flertalet mottagningar klarar att erbjuda tid till audionom inom vårdgarantins tidsram om 90 dagar. Ett fåtal mottagningar uppger att de periodvis har svårt att klara att erbjuda patienter tid inom 90 dagar. Antalet besök registrerade hos audionom presenteras i tabell 2.

Tabell 2. Antal registrerade besök hos audionom på Audiologimottagning under åren 2017-2019.

Ort	Typ av besök	2017	2018	2019
Kristianstad	Hörselrehabilitering	1401	1740	2002
	Diagnostik	3748	4057	3695
Ystad	Hörselrehabilitering	332	378	286
	Diagnostik	1798	1819	1655
Lund	Hörselrehabilitering		2622	2691
	Diagnostik		8631	9226
Helsingborg/Ängelholm	Hörselrehabilitering	2493	2667	2508
	Diagnostik	5016	4994	4940

⁵ www.vantetider.se

Tillgängligheten till öron- näsa- halsmottagningar som helhet är sedan tidigare redovisad i Utredning – möjlighet att inrätta vårdval inom öron, näsa och hals (ÖNH)⁶. Det framgår i utredningen att grundorsaken till den försämrade tillgängligheten till både öppenvårdsbesök och operation består i att operationsverksamheten i stora delar avstannat på grund av brist på operationspersonal framförallt operations- och anestesijuksköterskor.

5.3 Hörselenheten vuxna

Hörselenheten vuxna har god tillgänglighet, vilket beror på förbättringsarbete med remisskriterier och rutinemässigt inbokad telefonkontakt med patienter som remitterats för att säkerställa att patientens förväntningar och förkunskaper överensstämmer med verksamhetens utbud och möjligheter. Antalet besök hos audionom inom Hörselenheten vuxna presenteras i tabell 3. Notera att antalet besök per patient vid utvidgad hörselrehabilitering normalt är fler än vid grundläggande hörselrehabilitering.

Tabell 3. Antal registrerade besök hos audionom på Hörselenheten vuxna under åren 2017-2019.

Mottagning/År	2017	2018	2019
Hörselenheten vuxna	8892	8697	9289

6. SAMMANFATTNING

Den tillgänglighetsproblematik som i dagsläget föreligger på ÖNH-verksamheter i egen regi förefaller bero på brist på operationspersonal och inte främst på undersökningar/åtgärder som utförs av audionomer. Problem med tillgänglighet skulle således inte avhjälpas genom en utökning av uppdraget inom vårdval audionommottagning. Ska en sådan utökning trots allt övervägas bör särskilt utredas vilka resurser och vilken kompetens som ska finnas tillgänglig inom vårdvalet för omhändertagande av aktuell patientgrupp och/eller åtgärd, samt möjligheten att tillse detta såväl ekonomiskt som kompetensmässigt.

Under utredningens gång har framkommit att det däremot finns ett behov av att förtydliga det gränssnitt som beskrivs i det interna gränsdragningsdokument som tagits fram. Dokumentet tydliggör gränssnitt inte enbart mellan vårdval audionommottagning och övriga, utan tar upp gränssnittsfrågor mellan samtliga parter aktuella för ärendet. Ett förtydligande skulle förbättra vården för några identifierade diagnosgrupper och möjliggöra rätt vård i rätt tid för dessa. Dock är en förutsättning att samtliga parter tydliggör remisskriterier och gränssnitt inom sin egen organisation.

7. FÖRSLAG

Utredarens förslag är att inte utöka vårdval audionommottagning till att omfatta fler patient- och/eller diagnosgrupper då detta troligen inte kommer att förbättra tillgängligheten vid ÖNH-verksamheter i egen regi nämnvärt. Förslaget är att det inom ramen för kunskapsstyrningsorganisationen tas fram ett förtydligande som skulle innebära förbättrad vård på rätt nivå inom aktuella identifierade patient- och diagnosgrupper. Inom det lokala programområde (LPO) som bildas inom ÖNH, bör en lokal arbetsgrupp (LAG) tillsättas med fokus på audiologi-/audionomverksamhet. LAG audiologi-

⁶ <https://www.skane.se/Public/Protokoll/Hälso-%20och%20sjukvårdsnämnden/2020-01-23/Möjlighet%20att%20inrätta%20vårdval%20inom%20öron-näsa-hals/Utnedningsrapport%20december%202019.pdf>

/audionomverksamhet får i uppdrag att ta fram en Region Skåne gemensam riktlinje för identifierade patient- och diagnosgrupper inom specialistvården. En Region Skåne gemensam riktlinje möjliggör därefter ett förtydligande av gränssnittet mellan de i ärendet berörda aktörerna inom audiologi- /audionomverksamheten.

Uppgiftslämnare:

Enhetschefer och medarbetare vid samtliga audiologimottagningar/öron- näsa- halsmottagningar i egen regi (exklusive Trelleborg). Enhetschef vid hörselenhet vuxna.

Funktionen för avtalsförvaltningen för Vårdval audionommottagning.

Koncernstab ekonomi.